

PROGRAMMA

SCHNITGER FESTIVAL

Schnitger Festival Groningen 2023

MUZIEK UIT DE HANZE

Schnitgerfestival 2023
‘Muziek uit de Hanze’

Het Hanzeverbond stond voor vrije uitwisseling van goederen en cultuur en strekte zich uit over een groot deel van Noord-Europa. De muziekcultuur in deze steden stond op een hoog peil omdat muziek in alle denkbare vormen als onmisbaar werd beschouwd voor lijf en ziel. Muziek als medicijn zou je ook kunnen zeggen, in een tijd waarin de medische wetenschap nog niet bij machte was ziekte en dood succesvol te bestrijden. Het allegorische idee van de ‘Macrocosmos’ (de Hemel) en ‘Microcosmos’ (de Aarde) was de basis voor het componeren en uitvoeren van ‘hemelse muziek’ in het ‘aardse tranendal’ waar de dood veel normaler was dan heden ten dage.
(tekst: Stef Tuinstra)

Voor de negende editie van het festival laten we ons inspireren door eertijds in diverse Hanzesteden woonachtige en werkzame componisten die van belang zijn geweest voor de mondiale muziekgeschiedenis:

Hamburg:
Heinrich Scheidemann (1595-1663)
Vincent Lübeck (1654-1740)
Georg Philipp Telemann (1681-1767)
Carl Philipp Emanuel Bach (1714-1788)
Johannes Brahms (1833-1897)

Lübeck:
Dieterich Buxtehude (1637-1707)
Franz Tunder (1614-1667)
Nicolaus Bruhns (1665-1697)

Lüneburg:
Georg Böhm (1661-1733)

Deventer:
Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621),

Groningen:
Jacob Wilhelm Lustig (1706-1796)

Zie voor het complete programmaoverzicht: p. 38-39

Beste bezoeker van het Schnitgerfestival 2023

Het negende Schnitgerfestival heeft een prachtig programma, met diverse hoogtepunten en veel kwaliteit. Het thema *Muziek uit de Hanze* bleek uitnodigend om een gevarieerd programma tot stand te brengen. Een programma voor jong en oud, voor barokliefhebbers en jazzliefhebbers, voor orgelliefhebbers en liefhebbers van cultureel erfgoed, op prachtige locaties in een stad waar het Schnitgerfestival zichtbaar aanwezig is.

Een dergelijk programma kan alleen tot stand worden gebracht door bijdragen van de Kunstraad en talrijke sponsoren, en beschikbaarheid van voldoende adviseurs, vrijwilligers en professionals bij het organiseren van het Schnitgerfestival.

De orgelbouwer Arp Schnitger geniet wereldfaam. Daarom werd er voor de kinderen die deelnemen aan het programma Kleintje Schnitger een animatiefilm gemaakt over de wijze waarop Schnitger zijn orgels bouwde en hoe zijn beroemde orgels vanuit Hamburg in onderdelen over de Waddenzee en het Reitdiep naar Groningen werden getransporteerd.

Schnitger krijgt ook aandacht in de film *Silence of the Tides,* geprogrammeerd als onderdeel van het Schnitgerfestival 2023. De film ademt de sfeer van Wadden, Waddeneilanden, wind, water, vogels, oerelementen der natuur, kustgebied met kleine kerken en orgels, pure klanken, oorspronkelijkheid, respect voor erfgoed, cultuurlandschap met kerken als bakens in het land. In de film krijgt het Schnitgerorgel van Der Alte Kirche op Pellworm een belangrijke sfeerbepalende rol. Waar buiten op het eiland de wind waait, komt binnen in de kerk door wind het orgel tot leven en ontstaat er een harmonieuze, uitnodigende sfeer in deze eeuwenoude kerk. Iets vergelijkbaars wil het Schnitgerfestival creëren.

Groningen is trots op zijn erfgoed en zeker op zijn historische orgels.

De Stichting Groningen Orgelstad is reeds begonnen met de voorbereidingen van het tiende Schnitgerfestival in 2025 (van 16 tot en met 19 oktober), een jubileumjaar, waarin het programma van het Schnitgerfestival van (inter)nationale allure zal zijn.

In 2024 (van 28 juli tot en met 3 augustus) organiseert de stichting weer de International Martini Organ Competition Groningen, waar jonge getalenteerde organisten uit de hele wereld zich voor kunnen aanmelden. Hierover is op de website van Groningen Orgelstad alle informatie beschikbaar.

Graag wens ik u als bezoeker van het Schnitgerfestival veel genoegen toe.

Lambert de Bont
Voorzitter Stichting Groningen Orgelstad

LUCIE HORÁCH, FOTO: ©DIFCA

Donderdag 19 oktober

Openingsconcert

Lucie Horsch, Anne-Gaëlle Chanon & het Luthers Bach Ensemble

20.00 uur, Akerk

Met dit openingsconcert kent het Schnitgerfestival een vliegende start: organiste Anne-Gaëlle Chanon én blokfluitfenomeen Lucie Horsch brengen als powerduo een mooi barokprogramma dat uitstekend past in het thema van deze negende editie, 'Muziek uit de Hanze'. Lucie Horsch speelt samen met het in Groningen en ver daarbuiten zo geliefde Luthers Bach Ensemble.

PROGRAMMA

Vincent Lübeck (1654-1740)	Praeambulum in G
Georg Philipp Telemann (1681-1767)	Sonate à 4 in g TWV 43:g1 uit Pariser Quartette (blokfluit, viool, violoncello & basso continuo)
Georg Böhm (1661-1733)	Vater unser im Himmelreich
Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621)	Pavana Lachrymae (blokfluit, 2 violen & violoncello)
Dietrich Buxtehude (1637-1707)	Passacaglia in d BuxWV 161
Johann Sebastian Bach (1685-1750)	Concerto in d BWV 1059R Allegro – Adagio - Presto
PAUZE	
Dario Castello (1602-1631)	Sonata seconda (blokfluit & basso continuo)
Georg Friedrich Händel (1685-1759)	Concerto in g op.4 n°1 HWV298 (transcr. Marcel Dupré) Larghetto e staccato - Allegro -Adagio - Andante

Georg Philipp Telemann (1681-1787)	Concerto in C TWV 51:C1 Allegretto - Allegro – Andante - Tempo di Minuet

Solisten

Lucie Horsch	blokfluit
Anne-Gaëlle Chanon	orgel

Ensemble

Tomoe Badiarova	viool 1
Noyuri Hazama	viool 2
Isabel Franenberg	altviool
Nika Zlataric	cello
Silvia Jiménez Soriano	violone
Robert Koolstra	klavecimbel en kistorgel
Tymen Jan Bronda	artistieke leiding

De Nederlandse blokfluitiste **Lucie Horsch** is een van de opvallendste talenten op de internationale podia. Ze ontpopte zich al vroeg als blokfluitwonderkind, o.a. met een indrukwekkend optreden tijdens het Kinderprinsengrachtconcert in 2009, ze was toen 9 jaar. Inmiddels is zij een veelgevraagd solist bij gerenommeerde orkesten en barokensembles en geeft ze regelmatig recitals met andere vooraanstaande musici.

In seizoen 2021-2022 trad ze als Rising Star op in de mooiste concertzalen van Europa. Ze ontving prestigieuze prijzen zoals de Borletti-Buitoni Trust Fellowship (2022), de Nederlandse Muziekprijs (2020) en de Concertgebouw Young Talent Award (2016). Op haar 16e kreeg Lucie Horsch als eerste blokfluitist ooit een contract bij Decca Classics. Voor haar debuutalbum met werken van Vivaldi ontving ze een Edison Klassiek, opvolger Baroque Journey werd bekroond met de Opus Klassiek Award en ook haar derde cd Origins krijgt lovende recensies. Op dit album verkent ze door folk geïnspireerde en traditionele muziek van over de hele wereld met arrangementen van werken van 20e-eeuwse modernisten van Bartok, Debussy en Stravinsky tot Piazzolla, Isang Yun en Charlie Parker.

Lucie Horsch studeerde blokfluit bij Walter van Hauwe en piano bij Jan Wijn aan het Conservatorium van Amsterdam, waar ze momenteel bezig is met haar masters fortepiano bij Olga Pashchenko en zang bij Xenia Meijer.

ANNE-GAËLLE CHANON. FOTO: BERNARD MARTINEZ

Anne-Gaëlle Chanon studeerde orgel bij Jean Boyer en Liesbeth Schlumberger aan het conservatorium in Lyon en bij Lorenzo Ghielmi aan het conservatorium in Milaan en behaalde haar diploma's cum laude. Chanon trok internationale aandacht door het winnen van de eerste prijs bij het Xavier Darasse Concours in Toulouse (2005) en de derde prijs bij het Paul Hofhaimer orgelconcours in Innsbruck (2007). Zij kreeg daarna uitnodigingen om recitals te geven in Japan en Midden-Amerika en op vele beroemde historische orgels in Europa (Groningen, Alkmaar, Notre-Dame de Paris, Radio France). Als veelzijdig musicus gaat ze graag bijzondere projecten aan, met bijvoorbeeld de acteur Alain Carré, mezzosopraan Marion Lebègue, hoboïst Mathilde Rampelberg en trompettist Guy Touvron. Ook werkte ze met orkesten als het ensemble Doulce Mémoire, het Orchestre de Picardie en het Orchestre National de France. Ze is een zeer gewaardeerd vertolker van hedendaagse componisten; nieuwe werken van Guy Olivier Ferla, Pieter-Jelle de Boer en Pierre Farago zijn aan haar opgedragen. Anne-Gaëlle Chanon is auteur van verschillende publicaties gewijd aan Franse barokmuziek en sinds januari 2021 is zij lid van de Nationale Commissie voor Erfgoed en Architectuur. Sinds september 2023 is zij orgeldocente aan het Conservatoire à Rayonnement Régional van Metz, na eerder te hebben lesgegeven aan de

LUTHERS BACH ENSEMBLE, FOTO: JAN PRUIM

conservatoria van Saint-Quentin en Aubervilliers-La Courneuve. Zij steekt bovendien veel energie in educatieve projecten rondom het orgel, vooral voor jonge kinderen.

Het **Luthers Bach Ensemble** werd in 2006 opgericht vanuit de wens meer Bachcantates ten gehore te brengen op basis van de authentieke uitvoeringspraktijk. Het LBE is het enige Oude Muziekensemble in Noord-Nederland met een orkest en twee koren, een kleinkoor en een projectkoor. In de afgelopen jaren wist het LBE een kern van buitengewoon goede instrumentalisten aan te trekken. Het LBE stelt zich ten doel het publiek te betrekken bij de emotionele rijkdom en intense dramatiek van de barokmuziek, bijvoorbeeld door scenische uitvoeringen. Dat sluit aan bij de opvattingen uit de tijd van Bach dat muziek via de emotie inzicht verschaft in de essentiële aspecten van het leven.

TOMOE BADIAROVA

Tomoe Badiarova, een veelzijdige Japanse violiste, excelleert als soliste, kamermusicus en orkestleider. Haar repertoire strekt zich uit van de vroege barok tot de late romantiek op barok- en romantische violen, altviool en violoncello da spalla. Als soliste nam ze het zelden uitgevoerde virtuoze vioolconcert BWV1052R van J.S. Bach op, op een album met het Bremer Barockorchester. Haar groep, Les Esprits Animaux, won in 2016 alle prijzen tijdens de Van Wassenaer Competition, inclusief de 1e prijs, persprijzen, jeugdprijzen en prijzen voor het vroege muziekseizoen. Tomoe is een belangrijk lid van diverse

Europese ensembles. Ze blonk uit als concertmeester bij het Bremer Barokorchester (BBO) en soleerde en leidde het tweede orkest in J.S. Bachs Matthäus Passion met het Amsterdam Baroque Orchestra. Tomoe deelde het podium met o.a. La Petite Band, het Luthers Bach Ensemble, Ensemble Postscript, PRJCT Amsterdam, Collegium Vocale Gent, Ensemble Odyssee en Ensemble Cordevento.
Haar viool en de strijkstokken zijn gemaakt door Dmitry Badiarov.

Vrijdag 20 oktober

Kleintje Schnitger
'Polle de orgeljongen'

10.30-11.30 uur, Akerk

Verhalenverteller **Frank Belt** brengt het muzikale sprookje van Polle de orgeljongen. Polle woont met zijn kleine orgeltje bij twee reuzen. Hij onderneemt een spannende zoektocht naar zijn moeder die in een paleis woont, en zijn orgeltje helpt hem daarbij.
Organist **Eeuwe Zijlstra** zorgt voor de muzikale ondersteuning op het grote orgel van de Akerk.

De voorstelling 'Polle de orgeljongen' is het afsluitende onderdeel van een lesprogramma 'Orgelkids' voor basisscholen over het Groninger orgel, waarin leerlingen op een actieve, speelse manier meer leren over het orgel als uniek Gronings erfgoed, en over de werking van dit bijzondere instrument (lucht, geluid en techniek). Een bijzonder onderdeel van het lesprogramma is de korte animatiefilm over Arp Schnitger, getekend door de Groningse animator John Croezen en zijn dochter Sophie.

Het programma is bedoeld voor kinderen van 6 t/m 9 jaar en is met steun van het Fonds voor Cultuurparticipatie en van CMK Groningen ook geschikt gemaakt voor dove en slechthorende kinderen.

De productie is tot stand gekomen door een samenwerking tussen Stichting Groningen Orgelstad, Museum aan de A, Groninger Kerken, Binnenstadskerken, Kentalis Guyotschool en Erfgoedpartners.

FRANK BELT. FOTO: ANNA ZUIDEMA

EEUWE ZIJLSTRA EN FRANK BELT. FOTO: ANNA ZUIDEMA

Verteller **Frank Belt** ontdekte het verhalen vertellen tijdens zijn werk in het basisonderwijs. Hij volgde opleidingen aan de Vertelacademie in Utrecht en de SAMWD in Lier. In 2012 richtte hij samen met andere Friese vertellers de vertelkring 'Vertellers van Friesland' op. Daarnaast is hij lid van het Duitse 'Netzwerk Erzählen'. Zijn verteltheater 'Op Verhaal' maakt deel uit van het cultuuraanbod voor basisscholen in verschillende Friese gemeenten.

Met de verteldiners 'Dahldiner', 'Couperus Culinair' en 'Aan tafel met Charles Dickens' toert Frank al jaren met veel succes langs theaters door het hele land. Samen met sopraan Tetsje van der Kooi en haar muzikale vrienden trad hij op in 'Vrouwen van de zee', 'Nacht & Dei' en kerstconcerten. Verder vertelt hij op scholen, voor verenigingen en op festivals in Nederland en Duitsland.

Het vinden en opleiden van jonge vertellers gaat Frank aan het hart. Voor het Centrum voor Talentontwikkeling in Leeuwarden begeleidt hij sinds 2018 jongeren die de vertellers van de toekomst kunnen worden. Met de leden van vertelkring 'Ameland Vertel!' is hij één van de drijvende krachten achter het meertalige, internationale vertelfestival 'Expeditie Ameland – a storytelling adventure'.

Eeuwe Zijlstra heeft de opleidingen orgel, kerkmuziek en koordirectie voltooid aan de conservatoria van Groningen, Alkmaar en Leeuwarden. Hij kreeg les van onder andere Jos van der Kooy, Wim van Beek en Rein Ferwerda. Daarnaast volgde hij vele masterclasses, waaronder bij Hans Haselböck en Anders Bondeman. Eeuwe is organist in onder meer de Grote Kerk in Harlingen, waar hij het Hinsz-orgel bespeelt, en in de Doopsgezinde kerk in Groningen. Ook is hij als organist werkzaam voor het Groninger Studenten Pastoraat in de Martinikerk.

Regelmatig verzorgt hij concerten op het orgel in Krewerd dat wereldwijd tot een van de zeer weinige nog bespeelbare orgels uit de late Middeleeuwen behoort. Ook is hij de vaste bespeler van het enige concertorgel in Noord-Nederland: het orgel in de grote zaal van het cultuurcentrum De Oosterpoort in Groningen.

Eeuwe trad op in onder meer Tromsø, Norwich, Siberië en de Nederlandse Antillen. Hij is adviseur voor het orgelbeleid binnen de gemeente Groningen en is als adviseur klassieke muziek verbonden aan de Kunstraad Groningen.

Orgelexcursie naar Uithuizen, Kantens en Warffum

10.30-17.00 uur, vertrek vanaf P&R Kardinge

De populaire orgelexcursie met organist en orgelkenner Sietze de Vries en streekhistoricus Reint Wobbes gaat deze keer per touringcar naar de dorpen Uithuizen, Kantens en Warffum waar drie historische orgels worden bekeken en beluisterd.

De excursie begint al na het vertrek van de opstapplaats Kardinge; in de bus vertelt Reint Wobbes over de historische achtergrond van de kerken en de dorpen waar de orgels zich bevinden. Bij de kerk aangekomen neemt Sietze de Vries het over; hij vertelt alles over de geschiedenis van de orgels, de bouwers en de stijl waarin zij bouwden en natuurlijk over de klank en de mogelijkheden van de orgels. Om dit alles te demonstreren speelt hij ook een paar stukken op elk orgel.

De excursie is inclusief koffie en thee en een uitgebreide lunch op landgoed Ekenstein.

SIETZE DE VRIES. FOTO: LEX GUNNINK

Sietze de Vries is concertorganist en kerkmusicus. Hij ontving zijn orgelopleiding o.a. van Wim van Beek en Jos van der Kooy. De Vries concerteert, doceert en jureert overal in de wereld. Als docent is hij verbonden aan het Prins Claus Conservatorium te Groningen; tevens is hij organist van de Groningse Martinikerk. De Vries maakt ook mediaproducties en speciale kinderprogramma's rondom het orgel. Zijn betrokkenheid bij het ontwikkelen van jong talent blijkt daarnaast uit het feit dat hij vaste begeleider is van de Roden Girl Choristers. Artikelen van zijn hand over kerkmuziek, orgelbouw en improvisatie verschijnen regelmatig in internationale bladen.

Reint Wobbes zet zich al jaren geheel belangeloos in voor het cultureel erfgoed, met name middeleeuwse kerken en kerkhoven, in Groningen. Hij was actief in verschillende commissies van de Stichting Oude Groninger Kerken en zat ook jarenlang in het bestuur van deze stichting. Daarnaast schreef hij boeken over de geschiedenis van Groningen en haar kerken en boerderijen. In 2012 kreeg Wobbes uit handen van Koningin Beatrix een Zilveren Anjer voor zijn inzet voor het behoud van middeleeuwse kerken en begraafplaatsen in onze provincie.

Wandelconcert

19.30 uur, Martinikerk/Akerk

Twee concerten in één, gespeeld op twee majestueuze historische orgels in de stad Groningen: Anne-Gaëlle Chanon begint de avond op het Schnitger-orgel in de Martinikerk en speelt werken van Hieronymus Praetorius, Scheidemann, Bruhns, Carl Philipp Emanuel Bach en Johann Sebastian Bach.

Na een korte wandeling over de Grote Markt en de Vismarkt naar de Akerk kan het publiek verder luisteren naar Pieter-Jelle de Boer die op het Schnitger-orgel in deze kerk werken van Brahms, Buxtehude, Mendelssohn, Bach en Distler speelt.

[Voor de bio van Anne-Gaëlle Chanon: zie het openingsconcert (19 oktober)]

Pieter-Jelle de Boer is een Nederlandse dirigent, pianist en organist met een opmerkelijk rijk palet aan muzikale activiteiten en een repertoire dat muziek van de Renaissance tot heden omvat. Momenteel is hij muziekdirecteur van het Orchestre des Pays de Savoie.

De Boer studeerde piano en orgel aan het Conservatorium van Amsterdam bij respectievelijk Marcel Baudet en Pieter van Dijk. Na zijn orgel- en pianostudies werd hij toegelaten tot de dirigentenklas van Zsolt Nagy aan het Parijse conservatorium, waar hij in 2007 een Premier Prix behaalde.

Inmiddels woont hij al twee decennia in Frankrijk en heeft hij als dirigent met verschillende gerenommeerde orkesten gewerkt, niet alleen in Frankrijk (l'Orchestre National de France, l'Orchestre National du Capitole de Toulouse e.a.), maar ook in Nederland (Rotterdams Philharmonisch Orkest, Residentie Orkest van Den Haag), Zwitserland, België en Spanje.

Als organist is Pieter-Jelle de Boer een regelmatige gast in internationale concertseries. Hij was prijswinnaar van de orgelconcoursen van Alkmaar (2003) en Freiberg (2005) en concerteerde op de grote historische instrumenten van Haarlem, Groningen en Weingarten. De Boer is ook actief als componist en arrangeur.

PROGRAMMA

Anne-Gaëlle Chanon speelt in de Martinikerk:

Hieronymus Praetorius (1560-1629)	Magnificat Primi toni (3 verzen)
Heinrich Scheidemann (c.1595-1663)	Canzona in G
Nicolaus Bruhns (1665-1697)	Praeludium in e
Carl Philipp Emanuel Bach (1714-1788)	Sonate III in F Wq 70,3 Allegro - Largo - Allegretto
Johann Sebastian (1685-1750) &	Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ
Carl Philipp Emanuel Bach	BWV Anh.1173
Johann Sebastian Bach	Fantasia en fuga in g BWV 542

PAUZE: wandeling naar de Akerk

Pieter-Jelle de Boer speelt in de Akerk een programma 'Tussen Hamburg en Lübeck':

Johannnes Brahms (1833-1897)	Praeludium en fuga in g WoO 10
Dieterich Buxtehude (1637-1707)	Ach Herr mich armen Sünder BuxWV 178
Johannes Brahms	Herzlich tut mich verlangen op. 122 nr. 9
Heinrich Scheidemann	Vater unser im Himmelreich
Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847)	Vater unser im Himmelreich (uit: Sonate op. 65 nr. 6)
Johannes Brahms	Herzlich tut mich verlangen op. 122 nr. 10
Johann Sebastian Bach	Wachet auf, ruft uns die Stimme BWV 645
Hugo Distler (1908-1942)	Partita "Wachet auf, ruft uns die Stimme" op. 8 nr. 2

Klatwerk3 gaat de ruimte in!

22.00-24.00 uur, Lutherse Kerk

In de 15 jaar dat het trio Klatwerk3 bestaat heeft het zich een vaste plek verworven in de Nederlandse jazzscene. Door de muziekpers wordt de band omschreven als melodisch, sprankelend, transparant en verfijnd. Maar ook als krachtig, dynamisch, creatief en als trio hecht en uniek. Met hun stijl is de band niet onder te brengen in een hokje. Naast jazz, pop en klassieke muziek zijn ook invloeden te horen vanuit de wereldmuziek en de minimal music.

PROGRAMMA

Op deze avond brengt Klatwerk3 muziek van hun laatste album 'Space Age Suite'. Inspiratie voor dit album vond het trio in films over de ruimte, zoals A Space Odyssey, Star Trek en Interstellar, en in de steeds dichterbij komende waarheid over het heelal (is er leven op Venus?). Niet alleen de ruimte tussen de noten maar ook de melancholisch makende leegte van het heelal wordt verkend, evenals de onvoorstelbare grootte van het universum. Dat leidt tot soms vervreemdende abstracties waarin Klatwerk3 het domein betreedt van de ruimtelijke ordening. Het wordt een interstellair avontuur in de onmetelijke ruimte, waarbij het gebruik van soundscapes het gevoel van tijdreizen extra versterkt.

KLATWERK3. FOTO: SUHAILA SAHMARANI

Het trio **Klatwerk3** met pianist en componist Boelo Klat, drummer Ancel Klooster en bassist Jan Ruerd Oosterhaven heeft inmiddels zes cd's opgenomen, waarvan de laatste cd 'Space Age Suite' in 2021 verscheen. Het betreft een dubbel-cd met maar liefst twintig composities over de ruimte. Titels als Jupiter, Contact en Time Travel beloven een spannende luisterervaring. Het trio heeft als benadering 'The art of the trio', waarbij elk instrument een even belangrijke stem heeft.

Boelo Klat heeft een bijzonder oeuvre aan originele composities op de plaat gezet. Waar eerdere opnames veelal gingen over persoonlijke thematiek en belevenissen, zoals 'Who are you', 'Eyeopener' en 'Lost in Berlin', heeft de laatste plaat een duidelijk thema, dat de luisteraar meeneemt in het heelal. Eerder nam Boelo ook soloplaten op en had hij samenwerkingen met o.a. Hanneke Kappen, Jan Glas, Marcel Kapteijn en recentelijk Hans Breukel met de cd 'Connect' (2022).

Jan Ruerd Oosterhaven is een veelzijdige artiest. Niet alleen speelt hij contrabas en elektrische bas, hij bouwt en repareert ook zijn eigen bassen. Tevens is hij kunstenaar; hij ontwierp o.a. de platenhoes van de cd 'Space Age Suite'. Jan Ruerd speelt sinds 5 jaar bij Klatwerk3.

Ancel Klooster speelt als drummer al meer dan 15 jaar samen met Boelo, daardoor kunnen zij elkaar inmiddels muzikaal goed vinden. Naast het af en toe stevig uitpakken op het instrument, vindt hij nieuwe klankkleuren interessant en vindt hij het spelen met brushes ook fantastisch.

Zaterdag 21 oktober

Masterclass Anne-Gaëlle Chanon

9.00-12.00 uur, Martinikerk

Masterclass op het beroemde Martiniorgel, gegeven door Anne-Gaëlle Chanon. Deze Franse organiste wordt geprezen om haar elegante, precieze en warmbloedige spel en staat ook bekend om haar didactische kwaliteiten. Chanon is orgeldocente aan het conservatorium van Saint-Quentin (Picardie/Noord-Frankrijk), waar zij samen met plaatselijke partners veel energie steekt in educatieve projecten rondom het orgel.

De masterclasses zijn opengesteld voor conservatoriumstudenten, vak-organisten en gevorderde amateurs die hun vaardigheden op het orgel willen verdiepen. Aan de deelnemers is gevraagd bij het orgel passend repertoire voor te bereiden. Er wordt tijdens de masterclass gebruik gemaakt van een headset zodat men beneden in de kerk de aanwijzingen ook kan volgen.

Masterclass Pieter-Jelle de Boer

9.00-12.00 uur, Pelstergashuiskerk

Masterclass op het kleinste Schnitger-orgel van de stad Groningen, gegeven door Pieter-Jelle de Boer. Deze musicus is internationaal gezien vooral bekend als componist en dirigent van gerenommeerde orkesten, maar in Nederland is hij juist als concertorganist een echte publiekstrekker. Met zijn brede muzikale oriëntatie kan het haast niet anders dat zijn masterclass uiterst leerzaam zal zijn voor de deelnemers.

De masterclasses zijn opengesteld voor conservatoriumstudenten, vak-organisten en gevorderde amateurs die hun vaardigheden op het orgel willen verdiepen. Aan de deelnemers is gevraagd bij het orgel passend repertoire voor te bereiden. Er wordt tijdens de masterclass gebruik gemaakt van een headset zodat men beneden in de kerk de aanwijzingen ook kan volgen.

PIETER-JELLE DE BOER. FOTO: BERNARD MARTINEZ

MAURITS BUNT

Carillonconcert door Maurits Bunt

12.00 uur, Martinitoren

Maurits Bunt is sinds april 2021 stadsbeiaardier van Groningen, samen met collega Bob van der Linden. Iedere zaterdag bespeelt hij het Hemonybeiaard van de Martinitoren. Bij deze speciale gelegenheid van het Schnitgerfestival speelt Maurits Bunt muziek uit de bloeitijd van de Hanzesteden. Het publiek kan plaatsnemen op de bankjes op de Grote Markt of op het Martinikerkhof.

Koop een ijsje en laat de prachtige klanken van het Groningse carillon over je heenkomen.

PROGRAMMA

Sybrandus van Noordt (1659-1705)	Sonata a cimbalo solo
Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621)	Echofantasia in a
Jan Pieterszoon Sweelinck	Psalm 23, 2 versus ▶

Jacob van Eyck (1590-1657)	Vater unser im Himmelreich uit 'De fluyten lusthof' + improvisatie
Dieterich Buxtehude (1637-1707)	Passacaglia in d BuxWV 161
Dieterich Buxtehude	Suite VI BuxWV 233
Nicolaus Bruhns (1665-1697)	Praeludium in e

Maurits Bunt (1997) is organist, klavecinist, kerkmusicus en beiaardier. Hij studeerde orgel bij Sietze de Vries, Bas de Vroome en Aart Bergwerff, improvisatie bij Hayo Boerema en kerkmuziek bij Hanna Rijken en Arie Hoek aan het Codarts conservatorium Rotterdam. Hij bezocht masterclasses bij Wolfgang Zerer, Ton Koopman, Daan Manneke, Peter Holder, Matteo Imbruno en Jean-Baptiste Monnot. Momenteel studeert hij klavecimbel bij Ton Koopman en Tini Mathot. In 2014 won hij als klavecinist de eerste prijs tijdens het concours van het Bachfestival Lelystad.

Vincent van Laar & The Northern Consort: 'Hanzeatische Pracht'

13.00 uur, Martinikerk

Onder de titel 'Hanzeatische pracht' brengen Vincent van Laar en het Groninger barokorkest The Northern Consort muziek uit de Hanzesteden. Van Laar speelt hierbij niet op het grote Martiniorgel, maar op het Le Picard-orgel – het fraaie koororgel uit de Vlaamse barok dat in het prachtige koor van de Martinikerk staat – en hij laat samen The Northern Consort horen hoe goed dit instrument klinkt in samenspel met een barokorkest.

Voor het publiek, dat in de relatief kleine ruimte rondom de organist en het orkest zit, is dit een ware muzikale traktatie.

Vincent van Laar treedt veelvuldig op in binnen- en buitenland als organist, klavecinist en continuospeler. Naast zijn grootste passie, de muziek van J.S. Bach, gaat zijn voorliefde met name uit naar de werken van J.P. Sweelinck en het Noord-Duitse repertoire van de 17de en 18de eeuw. Als continuospeler en solist is hij

PROGRAMMA

Uit **Lüneburg:**	
Georg Böhm (1661 – 1733)	Praeludium in g
Uit **Hannover:**	
Friedrich Wilhelm Herschel (1738 – 1822)	Concerto in D (Allegretto, Adagio, Allegro assai)
Uit **Hamburg:**	
Georg Philipp Telemann (1681 – 1767)	Sonate in g (Mesto, Allegro, Andante-Largo-Andante, Vivace)
Carl Philipp Emanuel Bach (1714 – 1788)	Concerto in G (Wq. 34) (Allegro molto, Largo, Presto)

verbonden aan Concerto d'Amsterdam en The Northern Consort. Als gast trad hij op met Musica Amphion en de Nederlandse Bachvereniging.

Van Laar studeerde onder meer bij Nico van den Hooven, Harald Vogel, Glen Wilson en Bob van Asperen. In 1984 behaalde hij aan het Utrechts Conservatorium het diploma orgel UM, in 1988 behaalde hij aan het Koninklijk Conservatorium te 's Gravenhage het diploma klavecimbel UM. Vincent van Laar werd prijswinnaar van orgelconcoursen in Zeerijp (1981), Toulouse (1983) en Alkmaar (1991). Hij verzorgde vele radio-opnamen.

VINCENT VAN LAAR

The Northern Consort speelt oude muziek, van de vroege 17e tot de vroege 19e eeuw, op kopieën van authentieke instrumenten. Zo af en toe wordt ook recenter repertoire gespeeld. Het ensemble heeft zich ontwikkeld tot een hechte groep musici die elke keer weer tot het uiterste gaan om de muziek op een spannende en frisse manier op het podium te krijgen. Met deze filosofie is er een veelheid aan thematische en vernieuwende programma's gebracht. Talrijke dichters, schrijvers, acteurs, tekenaars, zangers en solisten hebben hun kunsten samen met het ensemble tentoongespreid. We noemen: Thomas Rosenboom, Toon Tellegen, Tonnus Oosterhof, Rutger Kopland, Thomas von der Dunk (sr) en Mirjam van Hengel.

Het ensemble richt zich sinds een aantal jaren ook graag op publieksgroepen die niet vanzelfsprekend op kunst afkomen, maar daar wel veel aan blijken te hebben. Om die reden is het gezelschap al lang niet meer alleen te vinden op reguliere concertpodia, maar net zo vaak op scholen, in AZC›s, bij daklozen en op patiëntlocaties. Deze projecten brengen niet alleen veel teweeg bij de verschillende doelgroepen, maar zijn ook voor de spelers van TNC belangrijk en verrijkend.

Naast initiatiefnemers Hanneke Wierenga en Vincent van Ballegooijen bestaat het ensemble uit een vaste groep kernspelers die bij de meeste projecten terugkeren.

‘Silence of the Tides’: de film, het verhaal en de muziek

13.00-14.45 uur of: 15.00-18.15 uur
Forumbioscoop/Martinikerk

Een middagvoorstelling rond de vertoning van ‘Silence of the Tides’, een film van Pieter-Rim de Kroon. Met een inleiding over de Hanzesteden, de Wadden, kerken en orgels door Frank Belt, afgewisseld met improvisaties op het Martiniorgel door Birgit Wildeman, met daarbij ook een hapje en een drankje.

De film ‘Silence of the Tides’ *is een intens cinematografisch portret waarin de continue ‘ademhaling’ van het Waddengebied centraal staat. Een film die in- en uitademt met de getijden van het Werelderfgoed, een van de grootste aaneengesloten wetlands ter wereld, terwijl het de breekbare relatie tussen mens en natuur verkent. Een hypnotiserende blik op de cycli en contrasten van de seizoenen.*

De muziek die in deze schitterende film te horen is, werd geschreven door de Duitse organist/componist Birgit Wildeman. In de film speelt zij op het Schnitger-orgel in de Alte Kirche op het Waddeneiland Pellworm.

ALTE KIRCHE PELLWORM. FOTO: PIETER-JAN DE KROON

BIRGIT WILDEMAN

Birgit Wildeman (1964, Münster) leerde orgelspelen bij Winfried Berger en studeerde daarna bij Peter Neumann aan de Musikhochschule Köln. In 1987 sloot ze haar orgelstudie met onderscheiding af, een jaar later slaagde ze voor het concertexamen orgel. Van 1988 tot 1990 deed ze een master aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam bij Ewald Kooiman met een beurs van de DAAD. Ze volgde lessen op de Orgelacademie Soest en deed actief mee aan masterclasses bij Luigi Tagliavini, Gaston Litaize en Harald Vogel. Van 1987 tot 1996 doceerde ze orgel aan de Universiteit van Münster. Haar concertreizen voerden haar door Duitsland en de meeste Europese landen.

Haar interesse in meditatie en de cultuur van Noord-Amerikaanse volkeren bracht haar in de jaren ’90 naar de Lakota en de Navajo volken bij wie ze enige maanden woonde. Samen met andere kunstenaars richtte ze de Magic Circle Münster op waarmee ze klank- en ruimtevoorstellingen geeft, geïnspireerd door de performancekunstenaars Maria Fisahn en Marina Abramovic.

Sinds 1995 woont ze op het Noord-Friese eiland Föhr, waar ze concertorganist is in de Romaanse kerk St. Johannis in Nieblum. Zij is daar ook verantwoordelijk voor de internationale zomerconcertreeks ‘St. Johannis Nieblum’ met oude en nieuwe muziek, tentoonstellingen, lezingen en projecten voor kinderen, met speciale aandacht voor thema's als milieu, mensenrechten, tijd en spiritualiteit.

[Voor de bio van Frank Belt: zie Kleintje Schnitger (20 oktober)]

Europäisches Hanse-Ensemble met ‘Celebrations’

20.00 uur, Akerk

Met ‘Celebrations’ verdiept het Europäisches Hanse-Ensemble zich in de vieringen in het dagelijks leven van de Hanzesteden: verjaardagen, bruiloften, inhuldigingen, diploma-uitreikingen, begrafenissen, vredesverdragen en ook de speciale gebeurtenissen in het kerkelijk jaar. Bijna altijd was er muziek om die vieringen te begeleiden, sterker nog, deze werd speciaal voor de gelegenheid gecomponeerd en waarschijnlijk maar één keer uitgevoerd, wat jammer!

Want deze ‘gelegenheidsmuziek’ voldoet aan de hoogste compositorische normen en verschafte de musici in de Hanzesteden een welkome bijverdienste.

Het nieuwe programma van het Europäisches Hanse-Ensemble combineert composities die werden geschreven voor zeer specifieke gelegenheden in Königsberg, Hamburg, Lüneburg en andere Hanzesteden. Een historisch-muzikale tournee door het jaar met jonge vocale en instrumentale solisten uit heel Europa.

EUROPÄISCHES HANSE-ENSEMBLE. FOTO: OLAF MALZAHN

PROGRAMMA

Johann Julius Weiland (ca. 1605 – 1663)	Laudate Dominum
Philipp Dulichius (1562 – 1631)	In te Domine speravi
Johann Stobäus (1580 – 1646)	Gleichwie eins reichen Kaufmanns Schiff
Thomas Selle (1599 -1663)	Surrexit Christus
Johann Stobäus (1580 – 1646)	Fratres, quaecunque sunt vera
Thomas Boltzius (17. Jahrh.)	Deficit gaudium cordis nostri
Jan Pieterszoon Sweelinck (1562 – 1621)	Diligam te Domine
Johann Stobäus	Lachen jetzt der Sonnen Wangen
Heinrich Albert (1604 – 1651)	Lobet Gott in seinem Heiligtum O ihr Götter dieser Erden (Lob der Könige)
Augustin Pfleger (1635 – 1685)	Magni Nati Patris
Franz Tunder (1614 – 1667)	Iubilate et exultate
Malachias Siebenhaar (1616 – 1685)	Ihr Kinder Israel

Solisten
Bregar Helena– sopraan
Emilė Ribokaitė – sopraan
Arnaud Gluck– countertenor (alt.)
Cyril Escoffier – tenor
Carlos Negrín López – tenor
Thomas Vandenabeele – bas

Ensemble
Noemi Müller – Zink
Alexandra Mikheeva – baroktrombone (alt)
Masafumi Sakamoto – baroktrombone (tenor)
BJ Hernandez – baroktrombone (bas)
Alexandre Turmel – barokviool
Jennie-Marie Wszolek – barokviool
Jose Huamani – viola da gamba
Alma Stoye – viola da gamba

Julius Lorscheider – orgelcontinuo
Samyar Fazelzadeh – luit/chitarrone

Artistieke leiding: Manfred Cordes

EUROPÄISCHES HANSE-ENSEMBLE

Het in 2019 opgerichte project **Europäisches Hanse-Ensemble** uit Lübeck organiseert elk jaar in september internationale masterclasses voor getalenteerde jonge musici. Uit de deelnemers wordt een ensemble samengesteld dat in het daaropvolgende jaar op tournee gaat langs verschillende Hanzesteden. De musici spelen op instrumenten uit de tijd rond 1600, o.a. de cornet, baroktrombone, barokviool, viola da gamba, dulciaan, luit en het orgel. In deze bezetting voeren de jonge Europese musici werken uit van componisten die actief waren in de Hanzesteden tijdens de Hanzetijd (vóór 1669) en nemen zij het publiek mee naar een klankwereld die het muzikale leven van de oude Hanzesteden ongeveer 400 jaar geleden vormgaf.

MANFRED CORDES

Manfred Cordes is oprichter en artistiek leider van het project Europäisches Hanse-Ensemble. Het idee voor het project werd geboren uit zijn persoonlijke affiniteit met Noord-Duitse muziek, zijn interesse in de geschiedenis van de Hanze als wijdverspreid Europees netwerk en zijn inzet voor de professionalisering van jonge musici.

Cordes is gespecialiseerd in muziek uit de zestiende en zeventiende eeuw. Hij studeerde school- en kerkmuziek in Hannover en Berlijn, en daarnaast ook klassieke filologie en zangpedagogiek. Hij werkte als zanger, als trombonist en als continuo-speler in verschillende Oude Muziek ensembles. In 1993 richtte Cordes het ensemble Weser Renaissance Bremen op dat zich sindsdien heeft bewezen als een veelgevraagd ensemble voor zestiende- en zeventiende-eeuwse muziek. Met dit gezelschap maakte hij meer dan 50 cd-opnames. In 1986 was Cordes nauw betrokken bij de oprichting van de Akademie für Alte Musik Bremen.

In 1994 werd Cordes benoemd tot hoogleraar muziektheorie aan de Hochschule für Künste Bremen. Cordes was tussen 1996 en 2005 decaan van de muziekafdeling, en tussen 2007 en 2012 was hij directeur van de Hochschule.

Zondag 22 oktober

Stedelijke Cantatedienst in de Martinikerk

10.00-11.30 uur, Martinikerk

Het Cantate Consort, barokorkest en solisten o.l.v. Jelte Hulzebos, voert in deze cantatedienst werken uit van de bekendste zoon van Johann Sebastian Bach en Maria Barbara Bach, Carl Philipp Emanuel Bach (1714 – 1788), en dan specifiek werken die hij componeerde in de periode 1767 – 1788 toen hij werkzaam was als Kantor van de vijf hoofdkerken te Hamburg.

De samenzang in deze dienst wordt op het orgel begeleid door Stef Tuinstra.

PROGRAMMA

Klopstocks Morgengesang am Schöpfungsfeste (Hamburg 1783) Wq 239
Voor 2 sopranen, koor en orkest

Der Gerechte, ob er gleich zeitlich stirbt Wq/H818 (Hamburg 1774)
Cantate voor sopraan, alt, tenor, bas, koor en orkest (viool 1/2, altviool, flauto 1/2, hobo 1/2, fagot, cello, violone, orgel)

Zeige du mir deine Wege Wq 223
Voor koor, strijkers en continuo

Amen Wq 210
Voor koor, solisten

Toelichting

Klopstocks Morgengesang am Schöpfungsfeste
In november 1783 schrijft Carl Philipp Emanuel Bach aan uitgeverij Breitkopf dat hij "een fraai Morgengesang op tekst van Friedrich Gottlieb Klopstock" (1724–1803) heeft geschreven: "Dat wil men zo snel mogelijk gedrukt zien." Het werk ontstond vanuit de persoonlijke relatie tussen componist en dichter. De tekst sluit aan bij de sfeer die kenmerkend was voor het einde van de achttiende eeuw en ademt de geest van de Verlichting, toegespitst op de natuurbeleving, hier de zonsopgang. Tevens refereert de tekst op figuurlijke wijze aan de opstanding en is het werk feitelijk een ode aan de zondag als zevende scheppingsdag.

MARTINIKERK GRONINGEN. FOTO: HANS VAN HARTINGSVELDT

De eerste uitvoering van het stuk vond plaats tijdens een concert van het Medisch Armeninstituut in Hamburg, op 28 december 1783.

Der Gerechte, ob er gleich zeitlich stirbt
De cantate 'Der Gerechte, ob er gleich zu zeitlich stirbt' is een zogenaamde 'pasticcio', een cantate die is samengesteld uit verschillende reeds bestaande werken. C.P.E. Bach orkestreerde de delen en bewerkte ze deels. Zo smeedde hij het geheel tot een 'gerecyclede' cantate.

Solisten
Clarisse Planchais – sopraan
Esther Ebbinge – sopraan
Wilko Koekoek – altus
Han Warmelink – tenor
Jaap de Wilde – bas

Instrumentalisten
Helmut Riebl – viool
Elisabeth IngenHousz – viool
Noortje Zanen – viool
Hanneke Wierenga – viool
Saron Houben – viool
Rachael Yates – altviool
Imke Jansen – altviool
Vincent van Ballegooijen – hobo
Aleksandra Mutwicka – hobo
Els Hermanides – traverso
Susanne Gersch – traverso
Mathilde van Wijnen – bas de violon
Hendrik Jan Wolfert – violone
Pieter Pilon – orgel

Leiding – Jelte Hulzebos

Het Cantate Consort is in 1990 opgericht ten behoeve van de cantatediensten die maandelijks in de Nieuwe Kerk in Groningen worden gehouden. Sinds de oprichting staat het onder leiding van Jelte Hulzebos. Het verleent jaarlijks vier à zesmaal medewerking aan deze diensten, waarin geestelijke muziek in een liturgische context wordt uitgevoerd – vaak cantates van Bach, maar ook werken uit de vroege Duitse barok (Schütz, Schein, Bruhns, Buxtehude), hun Italiaanse voorgangers (Gabrieli, Monteverdi) en muziek uit de Renaissance (Byrd, Orlando di Lasso, Palestrina). Zangers uit verschillende koren en ensembles uit Groningen worden per project uitgenodigd om in het Cantate Consort te zingen.

JELTE HULZEBOS

Jelte Hulzebos studeerde orgel en klavecimbel aan het conservatorium te Groningen bij Wim van Beek en Jacques Ogg. Hij behaalde voor orgel het eind-diploma Solospel 'cum laude' en zijn klavecimbelstudie sloot hij af met het behalen van het diploma Uitvoerend Musicus. Hij verwierf het diploma Bachelor of Music voor orkestdirectie aan de Hogeschool voor de Kunsten Constantijn Huygens en het diploma voortgezette studie orkestdirectie aan de Messiaen-academie, beide bij Tilo Lehmann. Als cantor-organist van de Nieuwe Kerk te Groningen is hij één van de vaste bespelers van het Timpe-orgel uit 1831 en gaf hij tot 2018 leiding aan de Cantorij van de Nieuwe Kerk. Sinds 1991 speelt hij een leidende rol in de organisatie en uitvoering van de maandelijkse cantatediensten in deze kerk. Daar voerde hij talrijke werken uit de 17e en 18e eeuw uit, waaronder Bachs Hohe Messe, de Johannes Passion en het Weihnachtsoratorium. Jelte Hulzebos is dirigent van het Cantate Consort en het Gronings Kamerkoor. Naast zijn concerterende activiteiten als organist, klavecinist en dirigent doceert hij in dezelfde vakgebieden.

Stef Tuinstra studeerde orgel, piano, klavecimbel en trombone aan het Prins Claus Conservatorium te Groningen. Zijn orgellessen kreeg hij van Wim van Beek. Hij studeerde summa cum laude af en behaalde ook diploma's in kerkmuziek en koordirectie. Tuinstra is kerkorganist in Groningen op het Schnitger-orgel in de Martinikerk en tot 2022 op het Timpe-orgel in de Nieuwe Kerk en van 1974 tot 1999 op het Faber-orgel in Zeerijp. Als concertorganist treedt hij op in Europa, Japan en de VS. Hij wordt wereldwijd gezien als een expert in improvisatie, van Renaissance tot hedendaags, en geeft daar ook les in. Hij is tevens internationaal gezaghebbend orgeladviseur en auteur van diverse publicaties over orgelbouw en uitvoeringspraktijk.

PELSTERGASTHUISKERK. FOTO: JOHN STOEL

Jong talent ‘in concert’

13.00-14.00 uur, Pelstergasthuiskerk

Even uit de drukte van de stad en genieten van een concert in de kerk van het pittoreske Pelstergasthuis, waar de studenten van de orgelklas van het Prins Claus Conservatorium laten horen hoe prachtig het kleinste Schnitgerorgel van de stad kan klinken.

Lunch
Voorafgaand aan het concert kan men in de kerk genieten van een lunch (vooraf te boeken) met o.a. luxe broodjes. Deze lunch wordt geserveerd tussen 12.15 en 12.45 uur.

Hanzehogeschool
Prins Claus
Conservatorium

Slotconcert

NDR-Vokalensemble & Pieter-Jelle de Boer

15.00 uur, Martinikerk

In het slotconcert van het Schnitgerfestival 2023 brengen het NDR Vokalensemble en organist Pieter-Jelle de Boer o.l.v. dirigent Klaas Stok vocale muziek en orgelmuziek uit de zestiende en zeventiende eeuw, met een hoofdrol voor onze eigen grootmeester uit die tijd: componist en organist Jan Pieterszoon Sweelinck.

Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621) wordt nog steeds gezien als een van de grootste componisten die ons land voortbracht. Zijn beeltenis prijkte op ons papiergeld – het biljet van 25 gulden – en het beroemde Amsterdamse Conservatorium is naar hem vernoemd. Vanaf zijn vijftiende tot zijn dood op 59-jarige leeftijd was hij organist van de belangrijkste kerk in Amsterdam: de Oude Kerk. En zijn faam én invloed reikte verder dan Nieuweschans; via zijn leerlingen stond Sweelinck aan de basis van de zogeheten Noord-Duitse orgelschool, een periode waarin componisten als Buxtehude en later Bach tot bloei kwamen.

Voor dit concert dook dirigent Klaas Stok in de schatkist van Sweelinck en plukte daar enkele juweeltjes uit, die hij met zijn Hamburgse ensemble in de Martinikerk laat horen.

Op het Martiniorgel speelt Pieter-Jelle de Boer naast Sweelinck ook werken van Jacob Praetorius, Matthias Weckmann en Arvo Pärt.

Dit concert wordt georganiseerd in samenwerking met SPOT GRONINGEN

PROGRAMMA

(koor) Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621)	Miserere mei, Domine Magnificat
(orgel) Jacob Praetorius II (1586-1651)	Magnificat Quarti Toni (drie versetten)
(koor) Arvo Pärt (*1935)	Da pacem Domine
Jan Pieterszoon Sweelinck	De profundis ▶

(orgel) Arvo Pärt	Pari intervallo
(koor) Jan Pieterszoon Sweelinck	Psalm 42
PAUZE	
(orgel) Matthias Weckmann (1616-1674)	Fantasia in d
(koor) Jan Pieterszoon Sweelinck	Canticum nuptiale: sponse musarum Tu as tout seul, Jan
Arvo Pärt	Summa
(orgel) Jan Pieterszoon Sweelinck	Hexachord fantasie
(koor) Jan Pieterszoon Sweelinck	Psalm 9 Psalm 122 Psalm 150

Het **NDR Vokalensemble** staat voor uitmuntende ensemblezang. A capella-werken van de Renaissance tot de moderne tijd vormen de artistieke kern van het koor. Het werk van het NDR Vokalensemble (voorheen NDR Koor) wordt gekenmerkt door een rijk genuanceerde klankkleur en een empathie voor de stijlen van verschillende muzikale periodes, met een muzikaal spectrum dat reikt van a capella-concerten tot de 'Missa concertata', van de barok tot de romantiek en hedendaags. Sinds het seizoen 2018-2019 is de Nederlander Klaas Stok chef-dirigent van het NDR Vokalensemble.

Als vaste partner van de beide NDR-orkesten en de NDR-concertseries werkt het NDR Vokalensemble regelmatig samen met toonaangevende ensembles voor oude en hedendaagse muziek, evenals met internationale symfonieorkesten. Dirigenten als Daniel Barenboim, Marcus Creed, Paul Hillier, Mariss Jansons, Paavo Järvi, Tõnu Kaljuste, Stephen Layton, Andris Nelsons en Sir Roger Norrington geven het ensemble voortdurend artistieke impulsen.

Het NDR Vokalensemble is een regelmatige gast op festivals zoals het Schleswig-Holstein Music Festival, het Mecklenburg-Vorpommern Festival, het Göttingen International Händel Festival, het Festival Anima Mundi in Pisa en tevens in internationale concertzalen. Geselecteerde concerten worden uitgezonden binnen de European Broadcasting Union of uitgegeven als cd-album.

NDR VOKALENSEMBLE. FOTO: MARIUS ENGELS | NDR

Sinds het concertseizoen 2018-2019 is **Klaas Stok** chef-dirigent van het NDR Vokalensemble (het koor van de Norddeutsche Rundfunk). Stilistische diversiteit en een repertoire variërend van renaissance tot hedendaagse muziek kenmerken zijn werk. De in Nederland geboren dirigent en organist treedt op met tal van gerenommeerde koren en ensembles. In 2015 had hij de artistieke leiding van het Groot Omroepkoor en daarnaast werkt hij al jaren intensief samen met het Nederlands Kamerkoor. Met beide ensembles heeft hij succesvolle concertprogramma's en opnames gerealiseerd.

Klaas Stok legt zich graag toe op de muziek van Johann Sebastian Bach. Hij koos Bachs Hohe Messe, het 'Opus summum' voor zijn openingsconcert van zijn eerste seizoen met het NDR Vokalensemble, een zeer geprezen uitvoering die plaatsvond in de Elbphilharmonie. Met zijn koren blijft hij zich wijden aan het werk van Johann Sebastian Bach, terwijl hij tegelijkertijd experimenteert met de uitvoerende tradities van oude muziek. Zo dirigeerde hij bijvoorbeeld een podiumproductie van de Johannes Passion met de Nederlandse Reisopera. Ook zijn uitvoeringen van de Matthäus Passion in de Bergkerk Deventer werden met groot enthousiasme ontvangen, mede door de ongebruikelijke, kruisvormige opbouw van de koren en orkesten.

Naast zijn activiteiten als koordirigent voor zijn eigen koren, dirigeerde Klaas Stok ensembles als het Collegium Vocale Gent, Brabant Koor, Musicatreize, Cappella Amsterdam en het Kamerkoor Ierland. Recentelijk trad hij op als gastdirigent bij het koor van de SWR (Südwestrundfunk) en de BR (Bayerische Rundfunk) en bij het

KLAAS STOK. FOTO: HANS VAN DER WOERD

Vlaams Radio Koor.
Klaas Stok werd geboren in Deventer en studeerde directie, orgel, klavecimbel en improvisatie aan de conservatoria van Arnhem, Den Haag en Rotterdam. Hij won meerdere prijzen voor improvisatie en interpretatie als organist op nationale en internationale concoursen en is bovendien de aangestelde organist van het beroemde Henrick Bader-orgel in Zutphen. Klaas Stok ontving de 'Gulden Adelaar' onderscheiding van zijn geboortestad Deventer voor zijn verdienste voor de stad als musicus.

DE WILDE SLAGER

SEDERT 2015

U kunt ons vinden achter de Ossenmarkt,
Aan het ***Nieuwe Kerkhof 10***, Groningen.

www.dewildeslager.nl

BOEKHANDEL
GODERT WALTER

Literatuur - Poëzie
Duits - Engels - Frans
Geschiedenis - Groningana
Architectuur - Natuur
Filosofie - Wetenschap
Kunst - Gender studies

Oude Ebbingestraat 53
/bookstoregodertwalter
info@godertwalter.nl
www.godertwalter.nl

Walter's Bookshop

Books & Postcards

Literature
Poetry
(Graphic) Design
(Social) Science
Nature
History
Ramsj

Gifts

Posters
Notebooks
& more

Oude Kijk in 't Jatstraat 10
/waltersbookshop
info@godertwalter.nl
www.waltersbookshop.nl

Disposities

Akerk

M Hendrick Harmens van Loon / Andries de Mare, 1679
S Arp Schnitger - 1702
T Johannes Wilhelmus Timpe - 1831
O Petrus van Oeckelen - 1858
D Klaas Doornbos - 1928-1952
R Reil - 1990/2011

HOOFDWERK (C-c3)

Prestant 16’	S
Bourdon 16’	O
Octaaf 8’	M
Holpijp 8’	M
Salicionaal 8’	O
Octaaf 4’	M
Nachthoorn 4’	O
Nasard 2 2/3’	D
Octaaf 2’	M/S
Cornet 5 sterk	O
Mixtuur 3-5 sterk	O/D
Trompet 16’	O
Trompet 8’	S

RUGPOSITIEF (C.D.E.F.G.A-c3)

Prestant 8’	S
Quintadena 16’	S
Gedekt 8’	S
Octaaf 4’	M
Roerfluit 4’	M
Gemshoorn 2’	S
Sifflet 1 1/3’	M/T/R
Scherp 4-5 sterk	S/T/R
Trompet 8’	T/(M)
Dulciaan 8’	M/S

BOVENWERK (C-c3)

Prestant 8’	T(S)
Holfluit 8’	T
Viola di Gamba 8’	T
Octaaf 4’	S/T
Fluit 4’	T
Fluit 2’	T(S)
Flageolet 1’	D
Clarinet 8’	O (M,S,T)

PEDAAL (C-d1)

Bourdon 16’	M
Subbas 16’	O
Praestant 8’	S
Quint 10 2/3’	O
Holpijp 8’	O/D
Octaaf 4’	M
Bazuin 16’	R
Trompet 8’	S
Trompet 4’	S
Cornet 2	R

Pijpwerk HW en BW - Cis, Dis, Fis en Gis: O
Idem Bovenpedaal - Cis en Dis: O

Werktuigelijke registers:
Koppeling Hw-Bw bas/disc.
Koppeling Rp-Hw bas/disc.
Koppeling Ped-Rp
Tremulant hele werk
Vier afsluiters

Toonhoogte: ¾ toon boven normaal (hoog koortoon)
Stemming: evenredig zwevend (Sinds 1858)

AKERK GRONINGEN

HOOFDORGEL MARTINIKERK GRONINGEN

Martinikerk (hoofdorgel)

15e E	Gotisch (ca. 1440 - Mr. Hermannus?/1480 - Johan then Damme?)
1542	Anoniem (Harmen Niehoff?)
M	Andreas de Mare, 1564
V	Anthoni Verbeeck, 1628
He	Johannes Tonnis Helman, 1689
AS	Arp Schnitger, 1692
FCS	Frans Caspar Schnitger, 1729
Hi	Albertus Anthoni Hinsz, 1740
L	Nicolaas Antonie Lohman, 1808/16
O	Petrus van Oeckelen, 1855
A	Jürgen Ahrend, 1977/1984

MANUAAL (C –c3)

Prestant 16’	15e E/1542
Octaaf 8’	15e E/1542
Salicet 8’	L
Quintadena 8’	He
Gedekt 8’	He
Octaaf 4’	FCS
Gedektfluit 4’	L
Octaaf 2’	A
Vlakfluit 2’	L
Tertiaan 2 sterk	A
Mixtuur 4-6 sterk	AS/A
Scherp 4 sterk	A
Trompet 8’	AS
Viola da gamba 8’	A

RUGPOSITIEF (C – c3)

Quintadena 16’	15e E/FCS
Prestant 8’	FCS
Bourdon 8’	1542
Roerfluit 8’	FCS
Octaaf 4’	A
Speelfluit 4’	A/(1542)
Gedektquint 3’	FCS
Nasard 3’	A
Octaaf 2’	FCS
Fluit 2’	1542/FCS
Sesquialtera 2 sterk	A
Mixtuur 4-6 sterk	FCS/Ahr
Cimbel 3 sterk	A
Basson 16’	A
Schalmei 8’	A
Hautbois 8’	Hi/A

BOVENWERK (C-c3)

Prestant 1-3 sterk 8’	1542/V
Holfluit 8’	M
Octaaf 4’	1542/He
Nasard 3’	AS/A
Sesquialtera 2 sterk	A
Mixtuur 4-6 sterk	A
Trompet 16’	A
Vox humana 8’	A

PEDAAL (C-d1)

Prestant 32’	AS
Prestant 16’	15e E/1542
Subbas 16’	A
Octaaf 8’	15e E/1542
Gedekt 8’	Hi
Roerquint 6’	O
Octaaf 4’	1542
Octaaf 2’	A
Nachthoorn 2’	Hi
Mixtuur 4 sterk	A
Bazuin 16’	AS
Dulciaan 16’	A
Trompet 8’	AS
Cornet 4’	AS
Cornet 2’	A

Werktuiglijke registers:
Manuaalkoppel Rp+ Hw (trekkoppel)
Manuaalkoppel Hw + Bw (schuifkoppel)
Tremulant Bw (opliggend)
Tremulant Rw (inliggend)

Toonhoogte: ½ toon boven normaal
Stemming: Neidhardt III (1732), variant Ahrend

Martinikerk (koororgel)

MANUAAL
Montre 8'
Bourdon 8'
Prestant 4'
Flute 4'
Nasard 2 2/3'
Doublette 2'
Larigot 1 1/3'
Fourniture III
Sesquialter II
Cornet D III
Trompette B/D 8'

PEDAAL
Soubasse 16'

KOPPELINGEN
Koppel: Pedaal + Manuaal
Tremulant
Klavieromvang: CD-g'''
Pedaalomvang: C-d'
Toonhoogte: a' = 415 Hz (½ toon beneden normaal)
Temperatuur: Neidhardt I (1724)

KOORORGEL MARTINIKERK GRONINGEN

Pelstergasthuiskerk

W	Anthoni Waelckens, 1627	Cornet disc.3 st	H	PEDAAL (C-d1)	
S	Arp Schnitger, 1693/1712	Mixtuur 4 st	B&T	Aangehangen	
H	Albertus Anthoni Hinsz, 1774	Fagot 16’	S		
B&T	Bakker & Timmenga, 1990	Trompet 8’	B&T	Werktuiglijke registers	
				Tremulant op het gehele werk	
HOOFDWERK (C-c3)		RUGPOSITIEF (C-c3)		(opliggend)	
Praestant 8’	O/S en H/B&T	Praestant 4’	O/S en H/B&T	Koppeling Hw-Rp (schuifkoppel)	
Quintadeen 16’	S/H	Gedekt 8’	S/B&T	Twee afsluiters	
Holpijp 8’	S/H	Fluit 4’	W/B&T	Windlosser en Calcant	
Octaaf 4’	H	Quintfluit 3’	S/H/B&T		
Fluit 4’	H	Octaaf 2’	B&T	Toonhoogte: ½ toon boven	
Quint 3’	S	Sesquialter 2-3 st	B&T	normaal (koortoon)	
Octaaf 2’	S	Scherp 3 st	B&T	Stemming: 1/5 komma	
Fluit 2’	H	Dulciaan 8’	H/B&T	Wohltemperiert (Hinsz 1774)	

PELSTERGASTHUISKERK GRONINGEN

28 JULI T/M 3 AUGUSTUS 2024

International Martini Organ Competition Groningen

Het volgende evenement dat weer in de steigers staat is de derde editie van de IMOCG, de International Martini Organ Competition Groningen.

Na het grote succes van het concours in de 2022 kijken we erg uit naar de IMOCG 2024. De inschrijving is inmiddels geopend! Het concours speelt zich af in de stad Groningen – in het hart van de 'Orgeltuin van Europa' – en er wordt gemusiceerd op verschillende van de vele fraaie historische orgels die deze stad rijk is. Deze keer maakt het concours ook een uitstapje naar Loppersum, waar in de eerste ronde op het De Mare/Hinsz/Freytag-orgel wordt gespeeld.

De finale vindt plaats in de Martinikerk, op het beroemde, deels door de legendarische orgelbouwer Arp Schnitger geconstrueerde orgel. Net als de eerste twee edities belooft de IMOC Groningen 2024 een week vol prachtige muzikale events te worden, met masterclasses, concerten door o.a. de internationale juryleden, orgelexcursies en natuurlijk de verschillende competitie-onderdelen waar het publiek naar kan komen luisteren.

Kijk voor meer informatie op **www.imocg.nl**

INTERNATIONAL

Martini Organ Competition

GRONINGEN

Colofon

Het Schnitgerfestival Groningen is een initiatief van *Stichting Groningen Orgelstad*

Stichtingsbestuur
Lambert de Bont, voorzitter
Hielke Zandberg, penningmeester
Roel Nijmeijer, secretaris
Marijke Bootsma
Hans van Hartingsveld
Sebastiaan van Leunen
Eltjo Mulder

Artistieke commissie
Lambert de Bont – voorzitter
Sebastiaan van Leunen – secretaris
Geert-Jan van Beijeren
Leonore Lub
Stef Tuinstra
Erwin Wiersinga
Jan Willem van Willigen

Festivalorganisatie
Laurens Medemblik, projectleider
Elsbeth Mulder, communicatie en PR
Geert de Koning, vormgever
Bas Kelly, website
en alle vrijwilligers van het Schnitgerfestival

Stichting Groningen Orgelstad
Postadres (KvK): Ter Borch 18,
9472 RB Zuidlaren
www.schnitgerfestival.nl /
info@schnitgerfestival.nl

Programma Schnitgerfestival 2023

Donderdag 19 oktober

20.00 uur, Akerk
Openingsconcert met Lucie Horsch (blokfluit), Anne-Gaëlle Chanon (orgel), het Luthers Bach Ensemble

Vrijdag 20 oktober

10.30 uur, Akerk
Kleintje Schnitger – Polle de orgeljongen, met Eeuwe Zijlstra (orgel) en Frank Belt (verteller).

10.30-17.00 uur, per touringcar
Orgelexcursie naar Kantens, Uithuizen en Warffum, met Sietze de Vries en Reint Wobbes.

19.30 uur, Martinikerk
Wandelconcert met Anne-Gaëlle Chanon (Martinikerk) en Pieter-Jelle de Boer (Akerk).

22.00 uur, Lutherse Kerk
Klatwerk3 gaat de ruimte in! Jazz en orgel.

Muziek uit de Hanze

Zaterdag 21 oktober

9.00-12.00 uur, Martinikerk
Masterclass Anne-Gaëlle Chanon

9.00-12.00 uur, Pelstergasthuiskerk
Masterclass Pieter-Jelle de Boer

13.00 uur, Martinikerk
Vincent van Laar op het Le Picard-koor-orgel, met The Northern Consort
Ook te boeken met lunch-arrangement bij Brasserie Prinsenhof

13.00-14.45 uur of 15.00-18.15 uur, Forum-bioscoop/Martinikerk
Waddenfilm 'Silence of the Tides' in de Forumbioscoop.
Birgit Wildeman (orgel) en Frank Belt (verteller).
Met hapjes en drankjes.

20.00 uur, Akerk
Celebrations
Europäisches Hanse-Ensemble o.l.v. Manfred Cordes

Zondag 22 oktober

10.00-11.30 uur, Martinikerk
Stedelijke Cantatedienst met het Cantateconsort o.l.v. Jelte Hulzebos

13.00-14.00 uur, Pelstergasthuiskerk
Jong talent 'in concert'
Ook te boeken met lunch vooraf

15.00 uur, Martinikerk
Slotconcert met Pieter-Jelle de Boer en het NDR-Vokalensemble o.l.v. Klaas Stok

Genoten van het concert?
Uw waardering door het overmaken van een gift is zeer welkom!

Scan de QR-code en u kunt eenvoudig een donatie doen.
NL18 ABNA 0608 69 91 95 t.n.v. Groningen Orgelstad te Groningen

De Stichting is een culturele ANBI, uw gift is 125% fiscaal aftrekbaar (bij giften tussen 1 en 10% van uw belastbaar inkomen).

Het *Schnitgerfestival 2023* wordt mede mogelijk gemaakt door

gutami holding

jbs & hsk
STICHTING J.B. SCHOLTENFONDS
STICHTING H.S. KAMMINGAFONDS

Akerk

BERINGER HAZEWINKEL

Buchli Test-Meijer
CONCERTEN

PRINS BERNHARD CULTUURFONDS

COMMISSIE VAN SPIJSUITDELING

Protestantse Diaconie Groningen

Bosscher & Janssens
notarissen

kunstraad groningen

Martinikerk Groningen

FONDS VOOR CULTUURPARTICIPATIE

Mense Ruiter Orgelmakers BV

STICHTING LIEUWE STIENSTRA

PRINSENHOF
GRONINGEN

Stichting Steunfonds CSA

Restauratie Schnitger-orgel in Harkstede
2023: Restauratie technisch gedeelte

Edskes Orgelbau GmbH

Schmiedgasse 1

CH 8934 Knonau

www.edskes-orgelbau.com

ORGELMAKERIJ REIL B.V.

ORGELMAKERIJ REIL

Postweg 50b Heerde
8181 VJ Heerde
Tel. 0578 691676
info@reil.nl
www.reil.nl

Wij ontzorgen

Naar de notaris? Vaak is dat verplicht, maar regelmatig ook is het een keuze. Hoe dan ook proberen wij u altijd zoveel mogelijk te ontzorgen. Een prettig idee!

Melanie Benus · André Bosscher · Clarianne Jansen · Jan Janssens · Ellen Westerbeek

Als u naar de notaris gaat, is dat altijd omdat er iets geregeld moet worden. Wij proberen u het geregel zoveel mogelijk uit handen te nemen. Dát is ontzorgen. Op elk gebied hebben wij een specialist die u het beste kan helpen. Neem gerust contact met ons op.

NALATENSCHAPPEN • FAMILIEZAKEN • WONEN • ONDERNEMEN

Bosscher & Janssens
notarissen

Emmaplein 3, Groningen • Telefoon (050) 312 90 47
www.bosscherjanssens.nl

SCHNITGERFESTIVAL 2025
16 T/M 19 OKTOBER

Schnitger

FESTIVAL GRONINGEN 2025

Groningen
Orgelstad

Mense Ruiter *Orgelmakers* BV

Rijksweg 167 · 9792 PD Ten Post
T 050 301 05 50 · menseruiter.nl

Van Rossum Orgelbouw
adviseren, begeleiden, restauratie, nieuwbouw

Nijverheidstraat 13 · 4261 TK Wijk en Aalburg
T 041 656 17 90 · rossumorgelbouw.nl

Partners in hoogwaardige
ambachtelijke orgelbouw
en restauratie